

БҮЛЭГ 3

МӨНГӨНИЙ СЕКТОР

3.1 ИНФЛЯЦ БА МӨНГӨНИЙ БОДЛОГО

3.2 САНХҮҮГИЙН САЛБАР

3. МӨНГӨНИЙ СЕКТОР

ТОЙМ

Инфляц үргэлжлэн буурч, 2024 оны 6 дугаар сарын байдлаар 5.1 хувь болж, төв банкны зорилтот түвшинд хадгалагдлаа. Хэрэглээний сагсан дахь зарим импортын бараа, бүтээгдэхүүний гадаад зах зээл дээрх үнэ буурч, төгрөгийн ханшийн сулрал тогтворжсон нь импортын инфляц саарахад нөлөөллөө. Улмаар төв банкнаас бодлогын хүүг оны эхний хагас жилд 2 удаа тус бүр 1 нэгж хувиар бууруулж 11 хувьд хүргэсэн. Инфляцын бууралтаас шалтгаалж бодит үйлчилж буй зээл болон хадгаламжийн дундаж хүүгийн зөрүү буурч байна.

Бодлогын хүү буурч, эдийн засгийн идэвхжил хадгалагдсанаар банкнуудын зээл олголт нэмэгдсэн бол өрхийн бодит орлого нэмэгдсэнээр төгрөгийн хадгаламж өссөн байна. Зээлийн өсөлт болон эдийн засгийн идэвхжилийн нөлөөгөөр арилжааны банкнуудын чанаргүй зээл харьцаа 5.8 хувь хүртэл буурч сүүлийн 35 улирлын түүхэнд хамгийн бага түвшинд хүрлээ.

ИНФЛЯЦ БА МӨНГӨНИЙ БОДЛОГО

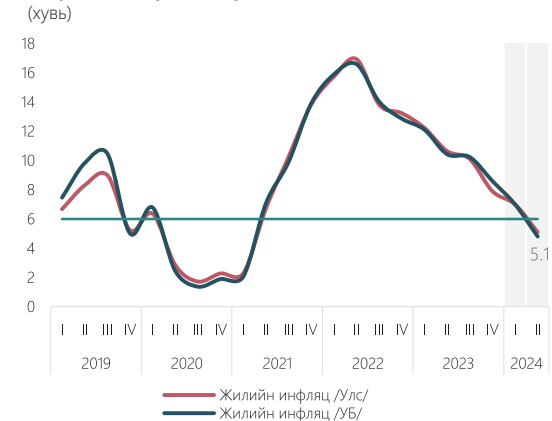
35. Инфляцын буурах хандлага үргэлжилж 2024 оны 2 дугаар улиралд улсын хэмжээнд 5.1 хувь хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 5.6 нэгж хувиар буурлаа. Инфляц 5.1 хувь болоход хүнсний бараа 1.4 нэгж хувь, боловсролын үйлчилгээ 0.7 нэгж хувь, хувцас, бөс бараа, гутал 0.6 нэгж хувь, эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ 0.5 нэгж хувийг бүрдүүлж, голлон нөлөөлсөн байна. Инфляц өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад буурсны 3.7 нэгж хувийг хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа, 0.7 нэгж хувийг хувцас, бөс бараа, гутал, 0.3 нэгж хувийг гэр ахуйн тавилга, бараа, 0.3 нэгж хувийг тээвэр бүрдүүлсэн бол боловсролын үйлчилгээ 0.4 нэгж хувиар өсгөх нөлөө үзүүлсэн байна.

36. Импортын бараа, бүтээгдэхүүний инфляц саарах хандлага үргэлжилсний зэрэгцээ дотоодын бараа, үйлчилгээний инфляц тогтворжив. Өмнөх оны мөн үед 8.3 хувь байсан импортын гаралтай инфляц 3.9 хувь болж, 4.4 нэгж хувиар буурсан байна. Энэ нь нийт инфляцын 35.3 хувийг бүрдүүллээ. Хэрэглээний сагсан дахь зарим импортын барааны үнэ гадаад зах зээлд буурч, төгрөгийн гадаад валюттай харьцах ханш тогтвортой хадгалагдсан нь импортын инфляц саарахад голлон нөлөөлөв. Дотоодын бараа, үйлчилгээний инфляц өмнөх оны мөн үед 12.6 хувь байсан бол 2024 оны 2 дугаар улиралд 6.1 хувь болж, 6.5 нэгж хувиар буурав. Энэ нь нийт инфляцын 64.7 хувийг бүрдүүлсэн байна. Дотоодын инфляц саарахад хүнсний бүтээгдэхүүн болон үйлчилгээний үнийн өсөлт саарсан нь голлох нөлөө үзүүлжээ.

37. 2024 оны 2 дугаар улиралд хүнсний болон хүнсний бус инфляцын буурах хандлага хадгалагдсан хэвээр байлаа. Өмнөх оны мөн үед 18.2 хувь байсан хүнсний инфляц 4.8 хувь болж бууран, нийт инфляцын 28 хувийг бүрдүүлсэн байна. Хүнсний үнийн өсөлтийн 93 хувийг талх, гурил, будаа, сүү, өндөг, хүнсний ногооны үнийн өсөлт тайлбарлаж байна. 2024 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн импортлох улаанбуудайн гурилыг гаалийн албан татвараас чөлөөлснөөр импортын гурилын нийлүүлэлт нэмэгдсэн хэдий ч дотоодын гурилын үнэ сар бүр 0.3-2.5 хувиар өслөө. Харин мах, махан бүтээгдэхүүний

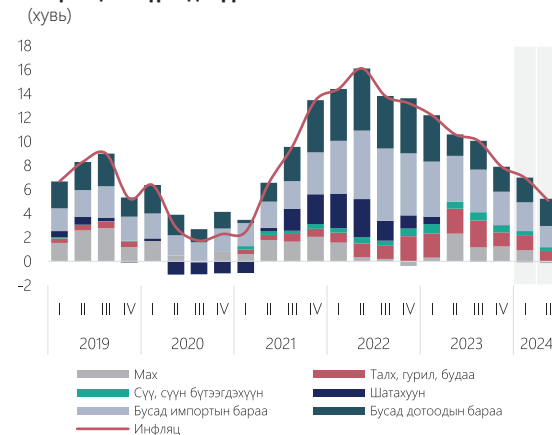
Зураг 3.1. Инфляцын бүрэлдэхүүн

1. Инфляц ба зорилтот түвшин

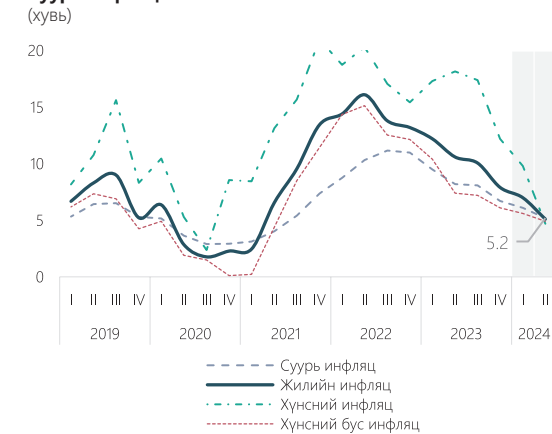
Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо
Тэмдэглэл: Улирлын инфляцын хувь хэмжээг улирлын сүүлийн саруудаар тооцов.

2. Инфляцын бүрэлдэхүүн

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо
Тэмдэглэл: Инфляцад өндөр хувь нэмэртэй бараа болон бүлгээр нийт инфляцыг задлан харуулав.

3. Суурь инфляц

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо
Тэмдэглэл: Суурь инфляцыг хүнс, шатахуун ба хатуу түлшийг нийт инфляцаас хасаж тооцов.

үнэ 2023 оны өндөр өсөлттэй байсан суурь үеийн нөлөөгөөр өмнөх оны мөн үеэс 1.4 хувиар буурсан байна. Хүнсний бус бараа, үйлчилгээний инфляц 5.2 хувь хүрч, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2.2 нэгж хувиар буурав. Энэ нь нийт инфляцын 72 хувийг бүрдүүлээ. Хүнсний бус инфляцад хувцас, бөс бараа, гутлын бүлгийн үнэ 5.4 хувиар, орон сууц, ус, цахилгаан болон түлшний бүлгийн үнэ 4.7 хувиар, эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээний үнэ 6.6 хувиар өссөн нь нөлөөллөө.

38. Нийт инфляцын 68 хувийг эрэлтийн гаралтай инфляц, 32 хувийг нийлүүлэлтийн гаралтай инфляц бүрдүүлэв. Өмнөх оны мөн үед 8.2 хувь байсан эрэлтийн (суурь) инфляц 5.2 хувь болж, 3.0 нэгж хувиар буурсан байна. Төрийн албан хаагчдын цалин, тэтгэвэр, тэтгэмжийн өсөлт эрэлтийн инфляцад хүлээлтээс багаар нөлөөлж буурах хандлагатай байсан хэдий ч нийт инфляцын 68 орчим хувийг бүрдүүлэв. Мөн өмнөх оны өндөр өсөлттэй суурь үеийн нөлөө арилсан болон төгрөгийн гадаад валюттай харьцах ханш тогтвортой хадгалагдсан нь эрэлтийн инфляц буурахад нөлөөлжээ. Нийлүүлэлтийн гаралтай инфляц өмнөх оны мөн үеэс 10.6 нэгж хувиар буурч, 4.8 хувьд хүрсэн байна.

39. Хүнсний барааны үнийн өсөлт саарсан нь Улаанбаатар хотын инфляц буурахад голчлон нөлөөлөв. Улаанбаатар хотын инфляц 4.8 хувьд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 5.6 нэгж хувиар буурлаа. Инфляцын бууралтын 3.5 нэгж хувийг хүнсний бараа,

0.8 нэгж хувийг хувцас, бөс бараа, гутлын бүлэг, 0.5 нэгж хувийг тээврийн бүлэг бүрдүүлсэн байна. Хүнсний үнийн өсөлт буурахад өнгөрсөн оны мөн үед дотоодын зарим хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ өндрөөр өсөж байсан суурь үе голлон нөлөөлөв. Тухайлбал, махны инфляцад үзүүлэх нөлөө 2.8 нэгж хувиар, талх, гурил, будааны инфляцад үзүүлэх нөлөө 1.0 нэгж хувиар тус тус буурчээ. Харин боловсролын үйлчилгээний үнэ өнгөрсөн оны 8 дугаар сард 21.2 хувиар өссөн нь Улаанбаатар хотын инфляцыг 0.5 нэгж хувиар нэмэгдүүлэх нөлөө үзүүлээ.

40. Олон улсад чингэлэг тээврийн үнэ өндөр хэвээр байсан ч хүнсний үнийн индекс буурлаа. Дэлхийн чингэлэг тээврийн үнэ 2024 оны 2 дугаар сараас эхлэн эрчтэй өсөөд байсан бол 8 дугаар сард буурч 40 фут чингэлэг тутам 5,428 ам.долларт хүрсэн байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 196 хувиар, Ковид-19 цар тахлын өмнөх үеийн дунджаас 282 хувиар өндөр үзүүлэлт юм. 2024 оны 7 дугаар сард хүнсний үнийн индекс 120.8 болж, өмнөх оны мөн үеэс 3.1 хувиар буурчээ. Дэлхийн зах зээл дээр сүүлийн сар ургамлын тос, мах, элсэн чихрийн үнэ өссөн бол үр тарианы үнэ буурч, сүүн бүтээгдэхүүний үнэ өөрчлөгдөөгүй байна. Дэлхий дахинд инфляц буурах хандлага үргэлжилж, хөгжингүй болон хөгжиж буй орнуудын инфляц төв банкны зорилтот түвшин рүү ойртсоор байна. Сүүлийн сар Киргизстан, Америк, Турк, Гүрж улсуудын инфляц буурсан бол Хятад, Орос, Солонгос, Япон, Казакстан, Евро бүс, Шри-Ланк, Их-Британи улсуудын инфляц өсжээ.

41. Мөнгөний бодлогын хүү эдийн засгийн төлөв байдалтай нийцэж зохистой түвшинд байна.

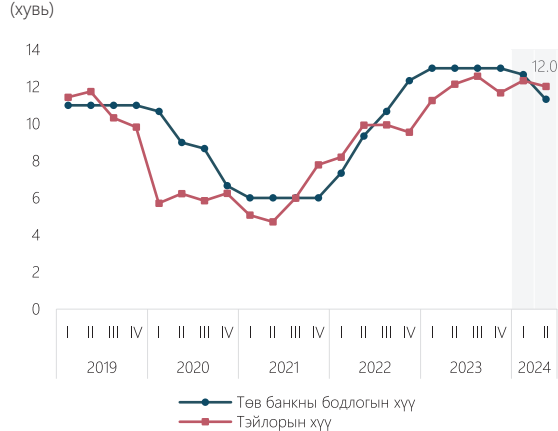
Мөнгөний бодлогын хорооны 2024 оны 5 дугаар сарын 13-ны өдрийн шийдвэрээр бодлогын хүүг 1 нэгж хувиар бууруулж, 11 хувьд хүргэсэн. 2024 оны 2 дугаар улирлын байдлаар бодлогын хүүгийн зохистой утгыг илэрхийлэх Тэйлорын дүрмээр тооцсон хүү 12.0 хувь байгаа нь төв банкны хоёрдугаар улирлын дундаж бодлогын хүү 11.3 хувиас бага зэрэг өндөр байна. Банкнудын шинээр олгож буй зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс өсөхийн зэрэгцээ Тяньжин боомт дээрх чингэлгийн бөөгнөрлөөс үүдэлтэйгээр импортын барааны нийлүүлэлт тасалдах, улмаар инфляц өсөх эрсдэлтэй байгаа тул бодлогын хүүг богино хугацаанд бууруулахгүй байх нь тохиромжтой байна.

42. Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлт сүүлийн жил мөнгөний богино хугацааны зорилтот өсөлтөөс өндөр байлаа.

Зах зээл дэх мөнгөний нийлүүлэлт зохистой түвшинд байгаа эсэхийг тодорхойлдог мөнгөний илүүдэл өсөлт 2024 оны 2 дугаар улиралд тооцооллоор 3.2 хувь хүрсэн нь мөнгөний богино хугацааны зорилтот өсөлт урт хугацааны зорилтот өсөлтөөс их байгааг илтгэж байна. Хэдийгээр мөнгөн хөрөнгийн илүүдэл сүүлийн 2 улирал дараалан буурсан боловч эерэг хэвээр байгаа нь мөнгөний нийлүүлэлт тэнцвэрт түвшнээс өндөр байгааг илэрхийлж байна.

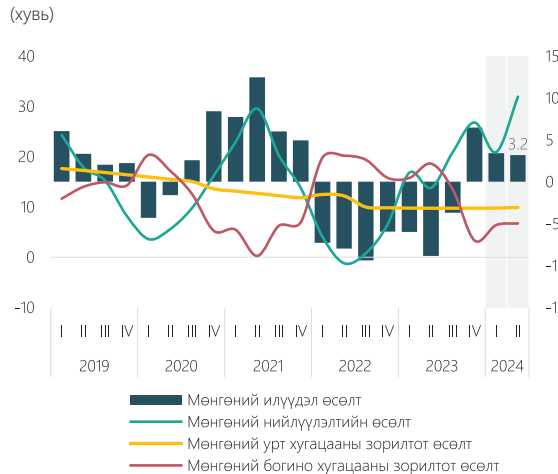
Зураг 3.2. Тэйлорын хүү, мөнгөний зорилтот өсөлт

1. Бодлогын хүү ба Тэйлорын хүү

Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол, Үндэсний статистикийн хороо, Тэмдэглэл: Тэйлорын дүрмээр тооцсон хүү нь Төв банкны бодлогын хүүгийн зохистой утгыг илэрхийлдэг бөгөөд өмнөх улирлын бодлогын хүү, инфляц, инфляцын хүлээлт, нэрлэсэн хүү болон тогтмол коэффициентийг агуулсан тэгшитгэл юм.

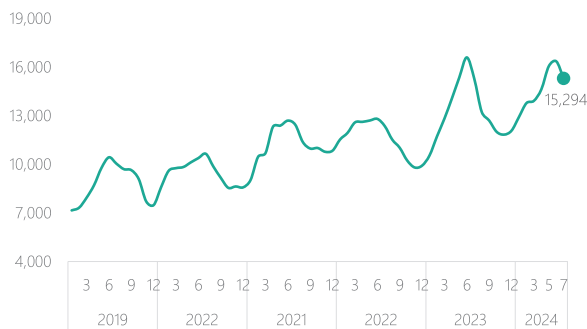
2. Мөнгөний өсөлт

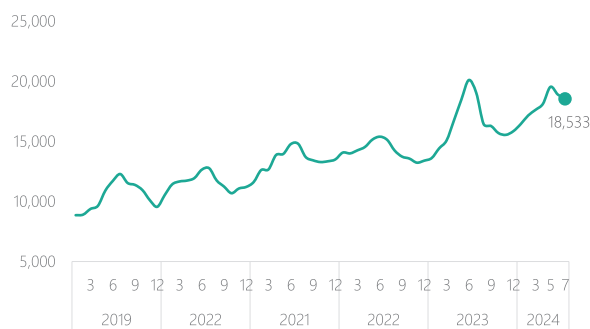
Эх сурвалж: ЭЗХЯ-ны тооцоолол, Тэмдэглэл: Мөнгөний урт хугацааны өсөлт нь инфляцын зорилтот түвшин, ДНБ-ий трендийн өсөлтийн нийлбэр болон мөнгөний эргэлтийн хурдны трендийн жилийн өсөлтийн зөрүүгээр тодорхойлогдоно. Мөнгөний богино хугацааны зорилтот өсөлт нь урт хугацааны зорилтот түвшин болон мөнгөний илүүдлийн зөрүүгээр тодорхойлогддог.

Зураг 3.3. Голлох бүтээгдэхүүний үнэ

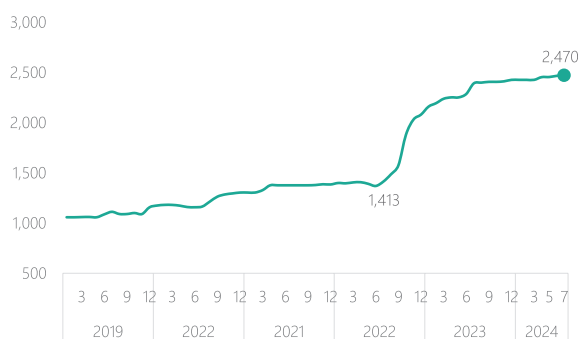
1. Хонины мах (кг/төгрөг)

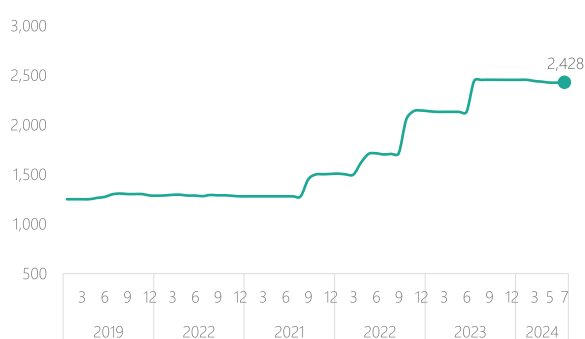
2. Үхрийн мах (кг/төгрөг)

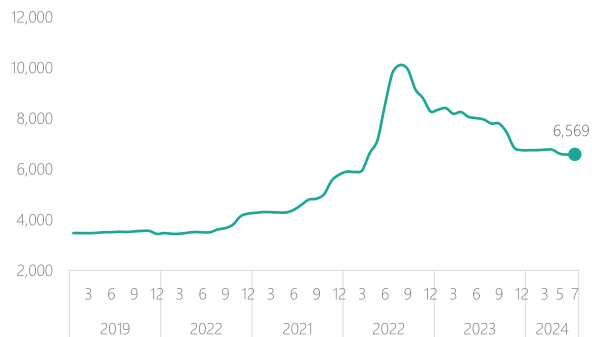
3. Гурил, 1-р зэрэг (кг/төгрөг)

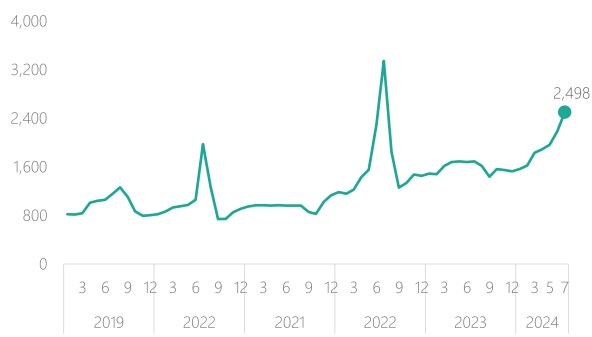
4. Талх, Атар (төгрөг)

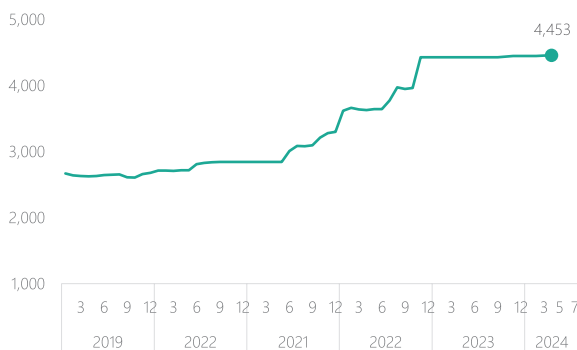
5. Ургамлын тос (төгрөг)

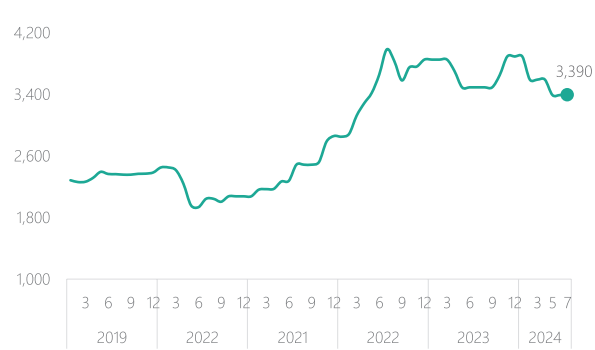
6. Төмс (төгрөг)

7. Сүү, савласан (литр/төгрөг)

8. Дизель түлш (литр/төгрөг)

Эх сурвалж: Үндэсний Статистикийн Хороо
Тэмдэглэл: Голлох зарим бүтээгдэхүүний үнийн динамикийг сараар харуулав.

ШИГТГЭЭ 5. ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ САЛБАРЫН ШИНЭЧЛЭЛ

Нөхцөл байдал

Монгол Улс 2023 онд өмнөх оноос 6.1 хувиар их буюу 8.5 тэрбум кВт.ц эрчим хүч үйлдвэрлэсэн ч дотоодын хэрэглээний 22 хувийг буюу 2.4 тэрбум кВт.ц эрчим хүчийг импортолсон. Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн 5 жилд дунджаар жилийн 6 хувийн өсөлттэй байсан бөгөөд цаашид 5-6 хувиар өсөх төлөвтэй байгаа нь дотоодын эрчим хүчний ачааллыг нэмэгдүүлэхээр байна. Нийт хуваарилагдаж буй цахилгаан эрчим хүчний 80 орчим хувийг иргэд, аж ахуйн нэгжийн хэрэглээнд, 11 хувийг алдагдалд, 9 хувийг цахилгаан станцуудын дотоод хэрэглээнд ашиглагдаж байна.

Монгол Улсын нийт цахилгааны хэрэглээ 2024 оны урьдчилсан төлөвлөгөөгөөр 7.6 тэрбум кВт.ц байна. Нийт цахилгаан хэрэглээний 92 хувийг Төвийн бүс, 4 хувийг Зүүн бүс, 2.8 хувийг Баруун бүс, 1.4 хувийг Алтай-Улиастайн бүс тус тус бүрдүүлж байна.

Хүснэгт 4. Эрчим хүчний өртөг ба тариф, бүс нутгаар

	Төвийн бүс	Зүүн бүс	Баруун бүс	Алтай-Улиастайн бүс
1 кВт.ц цахилгааны өртөг	256 төгрөг	260 төгрөг	358 төгрөг	277 төгрөг
1 кВт.ц цахилгааны дундаж тариф	216 төгрөг	200 төгрөг	169 төгрөг	174 төгрөг
Нэгжийн алдагдал (хувь)	40 төгрөг (-18.5%)	60 төгрөг (-30%)	189 төгрөг (-112%)	103 төгрөг (-59%)

2024 онд Төвийн бүсийн 1 кВт.ц цахилгааны өртөг 256 төгрөг, дундаж тариф 216 төгрөг байгаа бөгөөд нэгж тутмаас 40 төгрөгийн алдагдалтай байна. Мөн 1 кКал дулааны бодит өртөг 63 мянган төгрөг байгаа хэдий ч дундаж үнэ 33.8 мянган төгрөг буюу нэгж тутмаас 46 хувийн алдагдал хүлээж байна. Хэрэв тарифт өөрчлөлт орохгүй тохиолдолд Эрчим хүчний зохицуулах хорооны тооцооллоор 2024 онд эрчим хүчний үйлдвэрлэгч компаниудын алдагдал 274 тэрбум төгрөгт, богино хугацаат өр төлбөр 559 тэрбум төгрөгт хүрэх төлөвтэй байна. Иймд, эрчим хүчний салбарын либералчлалын ажлыг хэрэгжүүлж, төрийн оролцоог бууруулж, тус салбарыг зах зээлийн зарчмаар ажилладаг бие даасан салбар болгох шаардлагатай.

Өрхийн сарын дундаж зарлага 2024 оны 1 дүгээр улирлын байдлаар 2.5 сая төгрөг байгаа бөгөөд цахилгаан, дулааны зардалд 2-3 хувийг зарцуулж байна. Дэлхийн банкны 2024 оны судалгааны үр дүнд Монгол Улсад одоо мөрдөгдөж буй эрчим хүчний тариф, татаас нь хүн амын чинээлэг бүлэгт илүү таатай нөхцөл бүрдүүлэн тэгш бус байдлыг нэмэгдүүлж байна гэжээ. Дийлэнх бага орлоготой өрхүүд ихэвчлэн төвийн дулаан хангамжгүй гэр хороололд амьдардаг учраас эдгээр өрхөд дулааны хэрэглээ байдаггүй байна.

Харин чинээлэг айл өрхүүд цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ өндөртэйгөөс гадна том метр квадраттай орон сууц, амины орон сууцанд амьдардагтай холбоотойгоор тэдний дулааны хэрэглээ бусад бүлгүүдээс хамгийн өндөр байдаг. Ингэснээр эрчим хүчний татаасны нийт мөнгөн дүнгийн дийлэнх хувийг чинээлэг өрхүүд хүртэж, тэгш бус байдлыг нэмэгдүүлэхэд чиглэж байна.

Тариф нэмэгдлийн эдийн засагт үзүүлэх нөлөө

Одоо мөрдөгдөж буй тарифаар өрхийн цахилгаан, дулааны зардал нийт зарлагын 3 орчим хувийг эзэлдэг. Эрчим хүчний зохицуулах хорооны төлөвлөж буй тарифаар эрчим хүчний үнийг нэмэгдүүлсэн ч цахилгаан, дулааны зардлын өрхийн зардалд эзлэх хувь 5 орчим хүртэл өсөхөөр байгаа тул тарифын шинэчлэлийн өрхийн амьжиргаанд үзүүлэх нөлөө харьцангуй бага байхаар байна. Мөн аж ахуйн нэгж байгууллагын эрчим хүчний зардал бага буюу нийт зардлын 1.0 орчим хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 5. Нийт зардалд эзлэх цахилгаан, дулааны хувь, салбараар

Салбар	Татвар төлөгчийн тоо	Нийт зардал /тэрбум төгрөг/	Цахилгаан, дулааны зардал /тэрбум төгрөг/	Нийт зардалд эзлэх цахилгаан, дулааны хувь
Худалдаа	37,521	56,040	298	0.5%
Үйлчилгээ	5,497	1,663	90	5.4%
Уул уурхай	702	21,759	42	0.2%
Боловсруулах үйлдвэрлэл	2,561	3,998	39	1.0%
Хөдөө аж ахуй	7,642	4,508	31	0.7%
Мэдээлэл, холбоо	2,224	2,444	19	0.8%
Барилга	1,317	2,808	17	0.6%
Тээвэр	2,709	4,669	16	0.3%
Эрүүл мэнд	1,535	1,281	7	0.6%
Боловсрол	565	390	4	1.0%
Нийт	62,273			1.1%

Эх сурвалж: И-Баримтын мэдээллийн бааз, 2023 он

Тарифын шинэчлэл нь инфляцад шууд эрчим хүчний салбарын үнийн өсөлтөөр болон шууд бусаар бусад салбарын үйлдвэрлэл дэх эрчим хүчний зардалаар дамжин нөлөөлнө. Цахилгаан, дулааны үнэ нэмэгдсэнээр инфляц нийт 2.5 орчим нэгж хувиар өсөхөөр байна. Харин эрчим хүчний салбарын үйлдвэрлэлийн хүчин чадлын дутагдал нь салбаруудын үйлдвэрлэлд ашиглагдах цахилгааныг хязгаарлаж, эдийн засгийн өсөлтөд сөргөөр нөлөөлөхөөр байна. Суурилагдсан хүчин чадалд шинээр хөрөнгө оруулахгүй үед буюу тоног төхөөрөмж жилд 2 хувиар элэгдэх тохиолдолд 2028 он гэхэд эдийн засгийн өсөлт ердөө 0.2 хувь хүрч буурах эрсдэлтэй байна.

САНХҮҮГИЙН САЛБАР

43. Төсвийн зарлага тэлэлт болон зээл олголт нэмэгдсэний нөлөөгөөр мөнгөний нийлүүлэлт өслөө. Мөнгөний нийлүүлэлт 2024 оны 2 дугаар улирлын эцсийн байдлаар 41.5 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 31.9 хувиар өслөө. Үүнээс, төгрөгийн хадгаламж 16.7 нэгж хувь, төгрөгийн харилцах 10.5 нэгж хувь, гадаад валютын харилцах 5.8 нэгж хувь, хадгаламжийн байгууллагаас гадуурх мөнгө 0.7 нэгж хувиар тус тус өссөн бол валютын хадгаламж 1.9 нэгж хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Төсвийн зарлага тэлэлт, зээл олголтын өсөлт, гадаад цэвэр активын өсөлт, мөнгөний бодлогын хүүгийн бууралт зэрэг нь мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлтөд голлон нөлөөллөө.

44. Зээлийн үлдэгдлийн өсөлтөд үл хөдлөх хөрөнгө, худалдаа, уул уурхайн салбарын зээл болон цалин, тэтгэврийн зээлийн өсөлт голлон нөлөөллөө. Банкны салбарын зээлийн үлдэгдэл 2024 оны 2 дугаар улиралд 33.3 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 31.2 нэгж хувиар өссөн байна. Үүнээс, нийт зээлийн үлдэгдэлд аж ахуйн нэгж

байгууллагын зээл 13.8 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 19.7 хувиар өссөн байна. Тодруулбал, аж ахуйн нэгж байгууллагын салбараар ангилсан зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад уул уурхай, олборлолт 44.2 хувиар өсөж 1.9 их наяд төгрөг, худалдааны салбар 13.2 хувиар өсөж 4.1 их наяд төгрөг, боловсруулах үйлдвэрлэл 19.1 хувиар өсөж 2.1 их наяд төгрөг, санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа 37.3 хувиар өсөж 0.7 их наяд төгрөг болж нэмэгдсэн нь голлох нөлөө үзүүлсэн байна. Харин иргэдийн зээлийн үлдэгдэл 19.5 наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 40.8 хувиар өссөн байна. Өсөлтөд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад иргэдийн цалин тэтгэврийн зээл 50.5 хувиар өсөж 6.9 их наяд төгрөг, ипотек болон үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа 50.8 хувиар өсөж 4.9 их наяд төгрөг, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа 26.7 хувиар өсөж 2.1 их наяд төгрөг, өрхийн хэрэглээ болон хадгаламж барьцаалсан зээл 25.6 хувиар өсөж 1.8 их наяд төгрөг болж өссөн нь голлох нөлөө үзүүлсэн байна.

Зураг 3.4. Мөнгөний нийлүүлэлт, зээлийн үзүүлэлтүүд

45. Иргэд болон аж ахуйн нэгж байгууллагад шинээр олгосон зээл өсөлттэй хэвээр байна. Шинээр олгосон зээлийн хэмжээ 2024 оны 2 дугаар улиралд 16.3 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 52.4 хувиар буюу 5.6 их наяд төгрөгөөр өссөн байна. Тус өсөлтөд ААНБ-д олгогдсон зээл 30.1 нэгж хувийг, иргэдийн зээл 22.3 нэгж хувийг тус тус эзэлж байна. Уул уурхай, олборлолт, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа, барилга болон боловсруулах салбарт шинээр олгосон зээл нэмэгдсэн нөлөөгөөр ААНБ-д шинээр олгосон зээлийн хэмжээ 7.8 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 55.8 хувиар өссөн байна. Иргэдэд шинээр олгосон зээлд цалин тэтгэврийн зээл, өрхийн хэрэглээ хадгаламж барьцаалсан зээл, ипотек, бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа эрхлэгчдэд олгосон зээл өссөн нь голлох нөлөө үзүүлснээр өмнөх оны мөн үеэс 39.1 хувиар иргэдийн зээл олголт нэмэгдэж, 8.5 их наяд төгрөгт хүрсэн байна. Банкнуудын зээлийн жигнэсэн дундаж хүү өмнөх оны мөн үеэс 0.3 нэгж хувиар буурч, 15.9 хувьд хүрэхэд ХАА салбар, боловсруулах салбарын зээлийн хүүгийн бууралт эерэг нөлөө үзүүлээ.

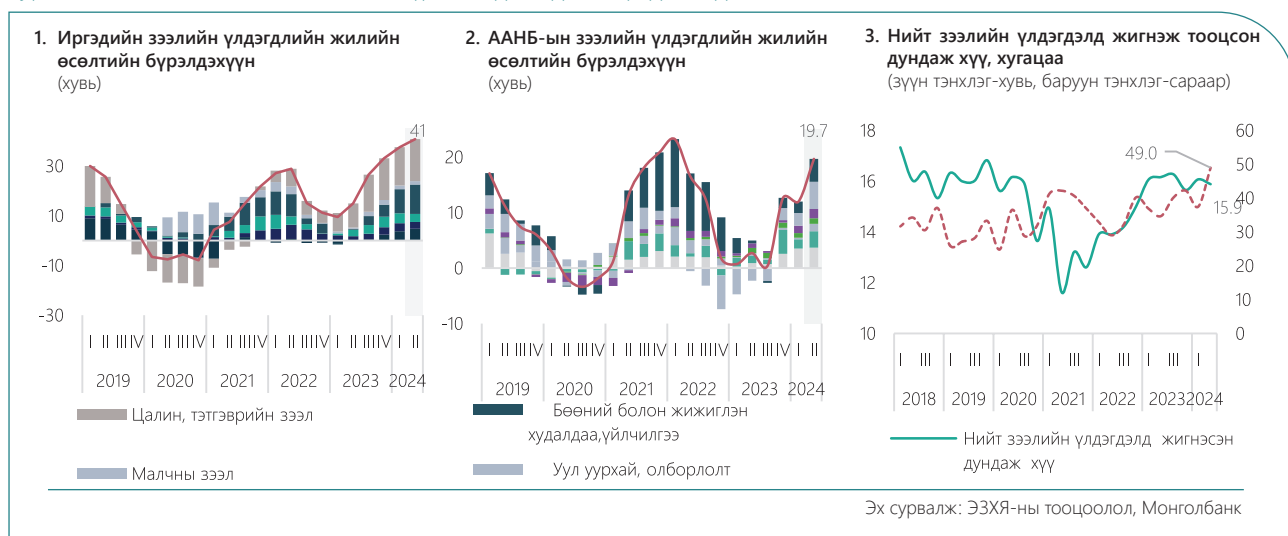
46. Зээлийн эргэн төлөлт сайжирч, чанаргүй зээлийн харьцаа найман жилийн доод түвшинд хүрлээ. Банкны салбарын зээлийн эргэн төлөлт 3.3 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 37.7 хувиар өсөж, зээл олгох эх үүсвэрийг нэмэгдүүлсэн байна. Нийт төлөгдсөн зээлийн өсөлтийн 21.7 нэгж хувийг ААНБ, 16.0 нэгж хувийг иргэдийн зээлийн төлөлт бүрдүүлж байна. Чанаргүй зээлийн нийт хэмжээ 2024 оны 2 дугаар улиралд 2.0 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2.5 нэгж хувиар буурсан байна. Энэ нь нийт зээлийн үлдэгдлийн 5.9 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд сүүлийн найман жилийн доод түвшинд хүрсэн байна. Тайлант хугацаанд иргэдийн чанаргүй зээлийн иргэдэд олгогдсон нийт зээлийн үлдэгдэлд эзлэх хэмжээ 2.6 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 1.0 нэгж хувиар буурсан байна. Нийт аж

ахуйн нэгж, байгууллагын чанаргүй зээлийн ААНБ-ын зээлийн үлдэгдэлд эзлэх хэмжээ 10.4 хувьд хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 4.4 нэгж хувиар буурсан байна.

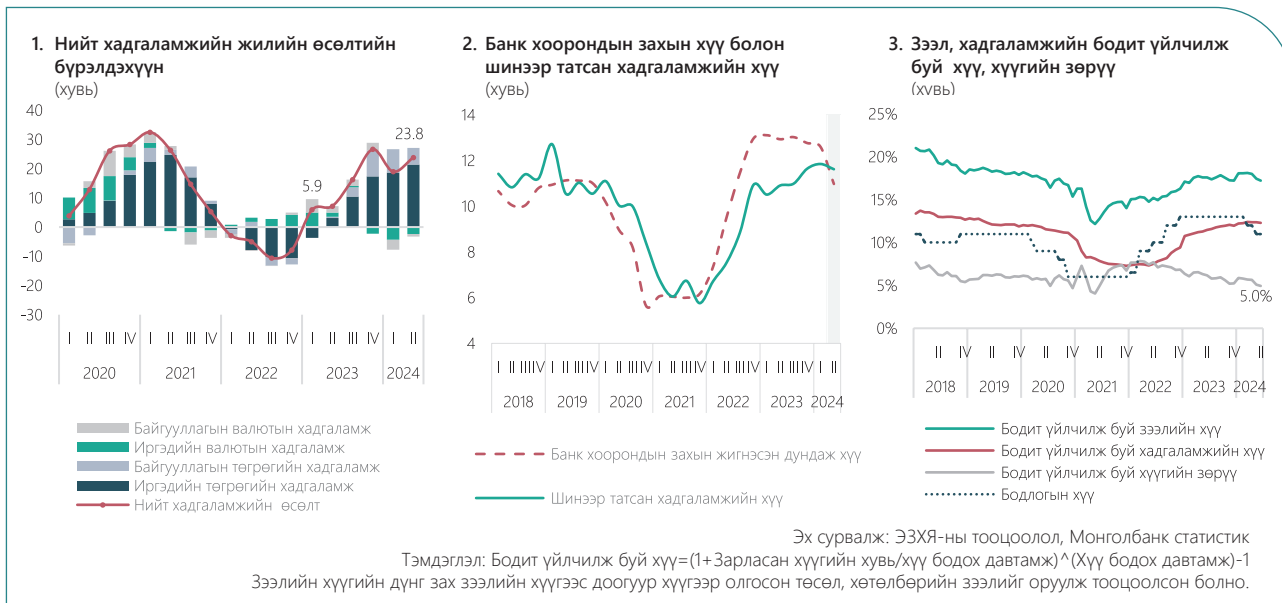
47. Өрхийн бодит орлого нэмэгдэж, иргэд болон байгууллагын төгрөгийн хадгаламж өсөлттэй байлаа. Банкнуудын хадгаламжийн жилийн өсөлт 2024 оны 2 дугаар улиралд 24.0 их наяд төгрөгт хүрч, өмнөх оны мөн үеэс 23.8 хувиар өслөө. Үүнээс, иргэдийн хадгаламж 20.0 их наяд төгрөг буюу өмнөх оны мөн үеэс 22.6 хувиар өссөн байна. Иргэдийн хадгаламжийн өсөлтөд төгрөгийн хадгаламж 25.4 нэгж хувийг, гадаад валютын хадгаламж -2.9 нэгж хувийг бүрдүүлсэн байна. ААНБ-ын хадгаламж 4.0 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 30.4 хувиар өссөн байна. Байгууллагын хадгаламжийн өсөлтөд төгрөгийн хадгаламж 35.9 нэгж хувийг, валютын хадгаламж -5.5 нэгж хувийг бүрдүүлсэн байна. Эдийн засаг тэлэлттэй үед банкнуудын хадгаламж болон зээлийн үлдэгдэл зэрэг өсөх хандлагатай байдаг. Төгрөгийн ханш чангарсантай холбоотой иргэд болон байгууллагын валютын хадгаламж буурч, төгрөгийн хадгаламж руу шилжсэн байна. Хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү 2024 оны 2 дугаар улиралд 11.6 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 0.7 нэгж хувиар өссөн байна. Банкнуудын хадгаламжийн өсөлтөд өрхийн бодит орлогын өсөлт гол нөлөө үзүүлээ.

48. Мөнгөний бодлогын хүү буурсантай холбоотой банк хоорондын захын жигнэсэн дундаж хүү буурлаа. Мөнгөний бодлогын хүү буурсантай холбоотой банк хоорондын захын жигнэсэн дундаж хүү 2024 оны 2 дугаар улиралд 11.0 хувь болж, өмнөх улирлаас 1.6 хувиар, өмнөх оны мөн үеэс 2.0 нэгж хувиар буурсан байна. Банк хоорондын захын жигнэсэн дундаж хүү бууралттай үед хадгаламжийн хүүгийн түвшинд бууралт ажиглагдахгүй байгаа нь арилжааны банкнуудын санхүүжилтийн хэрэгцээ өндөр байгааг харуулж байгаа бөгөөд бодлогын

Зураг 3.5. Зээлийн жилийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн, хүүгийн үзүүлэлтүүд

Зураг 3.6. Нийт хадгаламжийн жилийн өсөлтийн бүрэлдэхүүн, хүүгийн түвшин

хүүгийн өөрчлөлтийн хугацааны хоцрогдлын нөлөөгөөр цаашид хадгаламжийн хүү буурч болзошгүй байна.

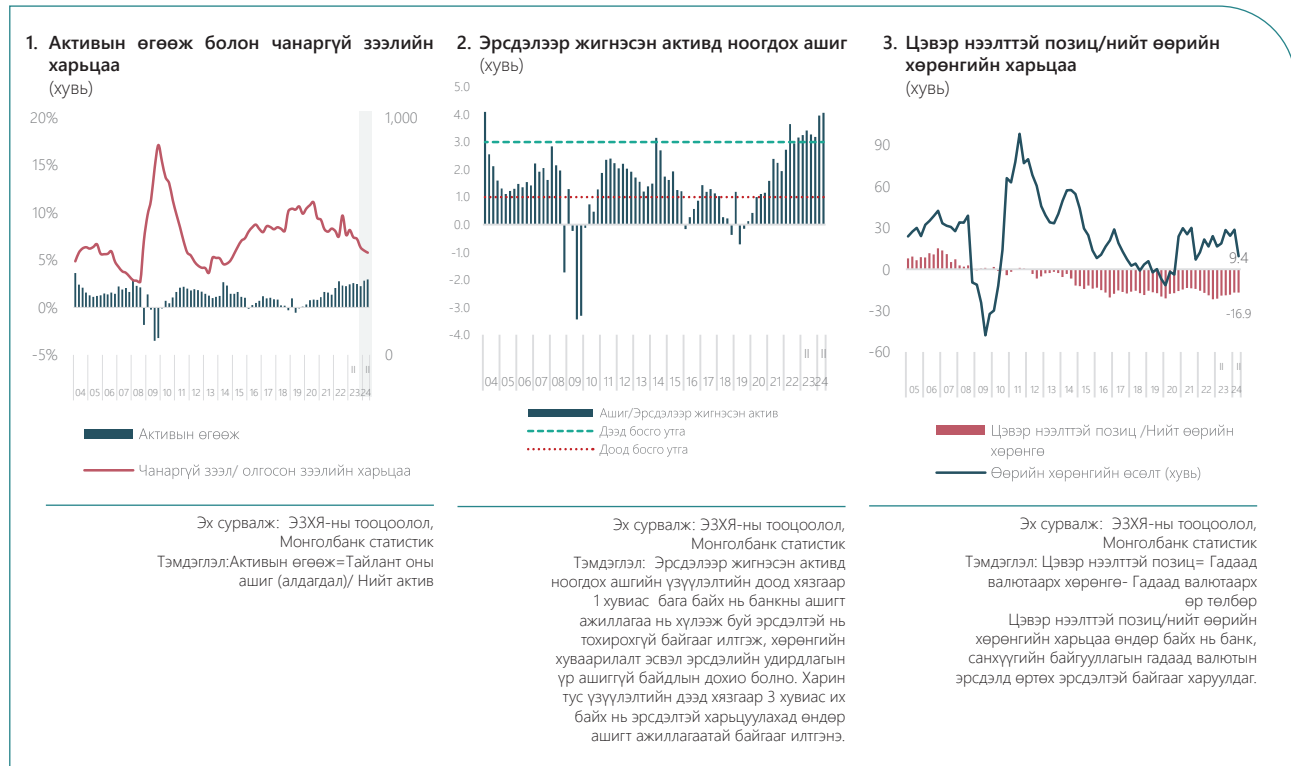
49. Бодит үйлчилж буй зээлийн хүүгийн зөрүү бууралттай хэвээр байна. Арилжааны банкнуудын бодит үйлчилж буй зээлийн хүү 2024 оны 2 дугаар улиралд 17.2 хувьтай, өмнөх оны мөн үетэй ижил түвшинд байна. Бодит үйлчилж буй хадгаламжийн хүү 12.3 хувьтай, өмнөх оны мөн үеэс 1.0 нэгж хувийн өсөлттэй байна. Бодит үйлчилж буй зээлийн хүүгийн зөрүү 5.0 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 1.0 нэгж хувиар буурсан байна. Бодит үйлчилж буй зээлийн хүүгийн зөрүү нарийсах нь банкны салбарын өрсөлдөөн өндөр байгааг харуулах бөгөөд харилцагчийг хадгалах, татах замаар татан төвлөрүүлэлтийг ихэсгэх стратегийг банкнууд хэрэгжүүлж байгааг харуулдаг. Бодлогын хүүгийн бууралтын нөлөөгөөр цаашид хүүгийн зөрүү буурах нь зээлийн өсөлтийг дэмжих эдийн засгийн идэвхжилийг сайжруулах нөлөө үзүүлнэ.

50. Банкнуудын ашигт ажиллагаанд иргэд, ААНБ-ын хадгаламж өсөж, хэвийн зээл олголт нэмэгдсэнээр активын чанар сайжирсан нь эерэг нөлөө үзүүлээ. Банкнуудын активын өгөөж 2024 оны 2 дугаар улиралд 2.9 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 0.4 нэгж хувиар сайжирсан байна. Банкнуудын ашигт ажиллагаа нэмэгдэхэд зээлийн эх үүсвэр болох иргэд, ААНБ-ын хадгаламж өссөн, хэвийн зээл олголт нэмэгдсэнтэй холбоотой хөрөнгийн чанар сайжирсан нь голлох нөлөө үзүүлсэн байна. Арилжааны банкнуудын эрсдэлээр жигнэсэн активд ноогдох ашгийн харьцаа 2024 оны эхний хагас жилийн байдлаар 2.0 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 0.3 нэгж хувиар нэмэгдсэн байна.

51. Арилжааны банкнуудын өөрийн хөрөнгө өсөлттэй хэвээр байна. Банкны системийн нийт өөрийн хөрөнгийн хэмжээ 2024 оны 2 дугаар улиралд 6.0 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 9.4 хувиар өслөө. Өөрийн хөрөнгийн өсөлттэй холбоотой нэгдүгээр зэрэглэлийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгөд харьцуулсан харьцаа 12.6 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 2.0 нэгж хувиар буурсан байна. Тус харьцаа нь банкны тухай хуулийн 17 дугаар зүйл болон Монголбанкны А-138 дугаар тушаалаар батлагдсан зохистой харьцааны шалгуурын дагуу 9 хувиас багагүй байх шаардлагатай байдаг. Бууралтад зээл олголт нэмэгдсэнтэй холбоотой эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 25.9 хувиар өсөж, 45.2 их наяд төгрөгт хүрсэн нь голлох нөлөө үзүүлээ. Өөрийн хөрөнгийн өсөлттэй холбоотой цэвэр нээлттэй позиц, нийт өөрийн хөрөнгийн харьцаа -16.9 хувь болж, абсолют утгаар 2.3 нэгж хувиар буурсан байна.

52. Хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ өсөлттэй хэвээр байна. Хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ 2024 оны 2 дугаар улиралд 11.3 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 2.8 хувиар өслөө. Хөрөнгийн зах зээлийн нийт үнэлгээ дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 16.5 хувьтай тэнцэж байгаа бөгөөд банкнуудын анхдагч зах зээлд хувьцаа арилжаалж эхэлсэнтэй холбоотой сүүлийн жилүүдэд хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ болон арилжааны идэвх сайжирч байна. Тайлант хугацаанд үнэт цаасны арилжааны нийт хэмжээ 645.8 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 1.4 дахин нэмэгдсэн бөгөөд арилжааг төрлөөр нь харвал 80.9 хувийг компанийн бондын арилжаа, 8.9 хувийг хувьцааны арилжаа, 6.9 хувийг хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны арилжаа, 3.3 хувийг

Зураг 3.7. Арилжааны банкуудын ашигт ажиллагаа ба зохистой харьцааны үзүүлэлт

хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгж эрхийн арилжаа тус тус бүрдүүлсэн байна.

53. Үнэт цаасны зах зээлийн хөрвөх чадвар сайжирч, анхдагч зах зээлийн өрийн хэрэгслийн арилжаа өсөлттэй байлаа. Хөрөнгийн зах зээл дээр 2024 оны 2 улиралд нийт 63 удаагийн арилжаагаар 57.1 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий хувьцааны арилжаа хийгдсэн 15.2 тэрбум төгрөгийг буюу 26.7 хувийг анхдагч зах зээлийн арилжаа, 41.9 тэрбум төгрөг буюу 73.3 хувийг хоёрдогч зах зээлийн арилжаа эзэлж байна. Анхдагч зах зээлийн хувьцааны арилжаа өмнөх

улиралтай харьцуулахад 1.7 дахин өсөж, хоёрдогч зах зээлийн арилжаа 64.7 хувиар буурсан байна. Мөн компанийн өрийн хэрэгслийн нийт арилжаагаар 522.5 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийгдсэн байна. Анхдагч зах зээлийн бондын арилжааны дүн нийт 520.0 тэрбум төгрөг, хоёрдогч зах зээлийн бондын арилжаа 2.5 тэрбум төгрөг байна. Тайлант хугацаанд ТОП-20 индексийн үзүүлэлт өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 20.3 хувиар өссөн байна. Үнэт цаасны зах зээлийн хөрвөх чадварын харьцаа 1.4 хувь болж, өмнөх оны мөн үеэс 0.4 нэгж хувиар сайжирсан байна

Зураг 3.8. Хөрөнгийн зах зээл

